

Gulaş şahyr

Category: Goşgular, Kitapcy, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Gulaş şahyr

GULAŞ ŞAHYR

Gulaş şahyr 1836-njy ýylda Gazanjygyň Uzynsuw diýen obasynda dünýä inýär. Şahyryň kakasy Durdyguly Jepbaryň dört ogly, iki gyzy bar eken. Gulaş ýaşlykda eneden ýetim galýar. 13-14 ýaş baranda, atasy hem ölýär. Bularyň maşgalasy gaty garyp bolan. Şol zerarly hem ol on dört ýaşyndan başlap Dowlybaý Akynyň malyny bakmaga mejbur bolýar. Şahyryň aýalynyň adyna Geňlik diýer ekenler. Ondan dokuz ogul bolýar. Gulaş soňabaka ekerançylyk bilen meşgullanýar. Ol miwe berýän agaçlaryň köp sanysyny ýetişdirýär, ussaçylyk hünärini hem alyp barýar [1],[2]. Şahyr özüniň ekin ýerini wasp edip, şeýle ýazypdyr:

Uzynsuwdur, Garadag,
Seni görsem göwnüm çag,
Miwe berýän iýmiş-bag,
Uzak berilsin indi [3].

Şahyr özüniň çöregini, esasan, hünärmentçilikden gazanypdyr. Ol awçylyk hem edipdir:

Towşanlary algyrym,
Tilkileri ýolgurym,
Elimdäki bilgirim,
Uzak berilsin indi [4]

1870-nji ýyllar töwereginde mal bakyp ýören Gulaş şahyry kürtler ýesir alyp gidýärler we Garabugra diýen ýerde zyndana salýarlar. Onuň hossarlary garyp bolany üçin şahyry satyn alyp bilmeýärler. Şol zerarly hem Gulaş on ýyllap zyndanda oturmaly bolýar. Bar bolan maglumata görä, şahyryň ildeşleri

pul ýygnap, ony müň tümene satyn alýarlar.[5] Bar bolan bir maglumata görä, Gulaş zyndandan gaçýar.[6] Başga bir maglumata görä, Gulaş zyndandan gaçýar. Şahyr garran wagtynda 1911-nji ýylda dünýäden ötýär. Ol Uzynsuwda jaýlanylýar.

Gulaş şahyr watanyňy, halkyny ýürekden söýüpdür. Ol zyndanda otyrka hem "Gal indi", "Jaýlar seni" ýaly ajaýyp eserler döredipdir. Şol eserleriň her bir setirinde watanyndan aýra düşen gahrymanyň gaýgysy, gussasy çeperçilik bilen beýan edilýär.

Şahyr sowatsyz eken. Ol öz döreden eserlerink bir ýere toplam bilmändir. Şeýle-de bolsa, onuň goşgularyny ogly Ýegenguly arap elipbiýinde bir diwan edip düzýär. Emma ol golýazma 1937-nji ýylda ýitirilipdir. Gulaşyň ýeke-täk doly saklanýan goşgusy "Amanmy?" atly eserdir. Şahyr bu eserini zyndandan gaçyp, öz ýurduna gelenden soň döredipdir.

Gulaş üçin iň eziz zat watandyr. Şahyr öz aýagyny gabardyp, mal bakan ýerlerini, ýurdunyň iň bir kiçijik detalyny kúýseýär we olary zarlaýar:

Tarlanly-tugunly, laçynly, guşly,
Howaly-belentli, altynly başly,
Jülgesi umgaly, gollary goçly,
Kap dagyň bölegi Balkan amanmy? [7]

Syrygar deresi, jülgesi akar,
Keýikler guzlaşar, tokarlar böker,
Çygyrşar ütelgi, ganatyn kakar,
Perhadyň bölegi Gorgan amanmy? [8]

Gulaş şahyryň bu eserini okanyňda, öz önüp-ösen ýeriniň her bir dabany gözüne mähirli görünýän gahrymana duşýarsyň. Şol bir wagtyň özünde hem daglaryň derelerinde mal bakýan aç-ýalaňaç adamy-da görýäris. Öz gaýgy-hesretini ol gara daşlar bilen, şolaryň arasynda mesgen tutan guşdur haýwanlat bilen paýlaşýan gahrymany tanaýarys. Ol ýerdäki zatlaryň hemmesi şahyr üçin gözəl, sebäbi şolarda onuň aýagynyň yzy, döken deriniň ysy bar.

Gulaşyň şygrynyň haýsy bir bendini alsaň-da, onda hakyky

reallyk bolup, şahyryň öz ýurdunyň gőzelligi ýekän-ýekän suratlandyrylýar:

Güýzeg bolar Töreteniň billeri,
Onda otyr igdir, köçek illeri,
Boz bulak bor, akar geler silleri,
Ak bent, Maşan, Alajalar amanmy? [9]

Bu şygryň çeperçilik taýyndan ýene-de bir aýratynlygy bar: onda şahyr öz obýektinden başga ýana sowulmaýar. Eserde diňe bir mesele – ýurduň gőzelligi beýan edilýär. Şygryda her bir çeşme, dere özüne mahsus bolan gőzellikde suratlandyrylýar. Bu ýagdaýlar Gulaş şahyryň çeper eserler döretmäge ukyply bolandygyna şaýatlyk edýär.

A.Nurýagdyýew.

[1] Berdimyrat Garabaýew "Gulaş şahyr", "Edebiýat we sungat" gazetiniň 25.05.1961-nji ýyldaky sany;

[2] Oraztaganow, Arbatow "Gulaş şahyr barada täze rowaýatlar", "Ýaş kommunist" gazetiniň 31.12 1961-nji ýyldaky sany;

[3] Inw. 1760, f. 605;

[4] Şol ýerde;

[5] Inw. 1760, 605 sah;

[6] Seret: Ýokarda görkezilen iki makala;

[7] Inw. 1749;

[8] Şol ýerde.

Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly